

***ELŐZETES RÉGÉSZETI DOKUMENTÁCIÓ
ELŐKÉSZÍTŐ MUNKARÉSZ
Adatgyűjtés és terepbejárás alapján
(ERD-I.)***

„ONGA, ISTÁLLÓ ÉPÍTÉSE 0263/3 HRSZ. ”

A

***GEO-FRÍZ MEZŐGAZDASÁGI KERESKEDELMI SZOLGÁLTATÓ KORLÁTOLT FELELŐSSÉGŰ
TÁRSASÁG***

megrendelésére

készítette:

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM

2022

1. AZ ELŐZETES RÉGÉSZETI DOKUMENTÁCIÓ TÁRGYA, ELKÉSZÍTÉSÉNEK CÉLJA, KÉSZÍTŐI

1.1. Az ERD tárgya: „Onga, istálló építése 0263/3 hrsz.”

1.2. A tervezett változtatás helyszíne: „Onga, istálló építése 0263/3 hrsz.” A tervezett beruházás Onga, Ongaújfalu településrész külterületén, az Ócsanáros felé vezető úttól 700 m-re északra, a Füz-ér és a Vadász-patak közötti homokháton található.

1.3. Az ERD megrendelője: Geo-Fríz Mezőgazdasági Kereskedelmi Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság.

1.4. Az ERD megrendelésének célja: Építésügyi engedélyezési eljárás

1.5. Készítette: *Magyar Nemzeti Múzeum*

1.6. Az ERD elkészítése során *a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (Kötv.) és a Kormány, a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018. (IV. 9.) Kormány rendeletének (Korm. R.)* előírásait alkalmazzuk.

1.7. A Kötv. 23/C. § (5) bekezdésének megfelelően az ERD-t próbafeltárás alkalmazásával kell elkészíteni. Mivel az ERD megrendelésekor a próbafeltárást nem lehetett elvégezni, *az ERD* – a Korm. R. 39. § (1) bekezdése alapján – *több munkafázisban készül*. A Korm. R. 40. § (8) bekezdése szerint, amennyiben az első hatósági eljárás megindításakor a próbafeltárást akadályozó körülmény még nem hárult el, az ERD addig elkészült munkafázisait kell csatolni a kérelemhez. A feltárási projekttervvvel záródó ERD, az akadályozó körülmények megszűnése után (vö.: Korm. R. 39. § (2) bekezdés) elvégzett próbafeltárás eredményei alapján készíthető el, a következő munkafázisban.

2. RÉGÉSZETI ÉRTÉKVIZSGÁLAT, LELŐHELY-DIAGNOSZTIKAI VIZSGÁLATOK

2.1. Adattári, szakirodalmi, térképészeti adatgyűjtés

A tervezett beruházás helyszíne a Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, Onga, Ongaújfalu külterületén, 0263/3 hrsz.-ú ingatlanon található. Helyileg az Ócsanáros felé vezető úttól 700 m-re északra, a Füz-ér és a Vadász-patak közötti homokháton található.

Az MTA Földrajztudományi Kutató Intézete által kiadott Magyarország Kistájainak Katasztere alapján a vizsgált terület az Alföld nagytáj → Észak- Alföldi hordalékkúpsíkság középtáj → Sajó-Hernád-sík kistáj ÉK-i részén helyezkedik el.

A kistáj 89,5 és 160 m közötti tszf-i magasságú hordalékkúpsíkság. D felé lejtő felszínének É-i része környezeténél alacsonyabban fekszik, míg középső és D-i, alacsonyodó része szigetszerűen

8-10 m magasra kiemelkedik. A területet a Sajó és a Hernád hordalékkúpja építi fel. Az egykori felszín a folyók eróziójának hatására alacsony völgyközi hátakkal tagolt, 5 m/km²-es átlagos relatív reliefű domblábi hátak, lejtők orográfiai domborzattípusába sorolható területté vált. A Sajó és a Hernád ártéri vidéke (Muhi-síkság) kis relatív reliefű hullámos, ill. enyhén hullámos síkság. Egyhangú felszíne löszös anyagokkal fedett.

A felső-pannóniai rétegekre átmenet nélkül települ a pleisztocén durva üledéke, amely a süllyedés miatt vastagon borítja be a korábbi képződményeket. A folyók teraszai Miskolc és Szikszó fölött elvégződnek, ill. belesimulnak a hordalékkúpba, amelynek anyaga a Sajótól Ny-ra kavicsos, K-re inkább finom üledékekből áll. A hordalékkúp építése az egész pleisztocénban tartott, s különösen a Sajó-Hernádtól Ny-ra rakódott le több rétegben sok kavicsos üledék. A holocénban a Sajó-Hernád saját hordalékkúpjába vésődött. A felszín legelterjedtebb képződménye a folyóvízi kavics (gyakran homok és murva is kapcsolódik hozzájuk).

A közhiteles lelőhely-nyilvántartás, a múzeumi adattári, szakirodalmi, térképészeti kutatások során, a tervezett beruházás által érintett területen és 200 méter széles övezetében egy ismert (nyilvántartott) régészeti lelőhelyhez kapcsolódó adatot gyűjtöttünk.

Adatgyűjtés során a fejlesztési területen és pufferzónájában azonosított régészeti lelőhelyek:

Sorszám:	Név:	Nyilv.t. szám:	Típusa:	Kora:	A lh.-en végzett tevékenység			Érintettsége
					éve	típusa	vezetője	
1	Onga – Állami gazdaság	16163	csontvázas sír	bronzkor, kora bronzkor	1967	helyszíni szemle	Kemenczei Tibor	Érintett.

Az azonosított, illetve vizsgált régészeti lelőhelyek ismert kiterjedését az Onga_hrsz0263-3_istallo_404512_TM01_01. sz. térképmellékleten ábrázoltuk, a térinformatikai állományok a digitális melléklet „Terinformatika” mappájában érhetők el.

2.2. Régészeti terepbejárás

A beruházás területének és puffer zónájának régészeti terepbejárására 2022. február 28-án, Lukács József régész vezetésével került sor.

Az előzetes adatgyűjtések alapján a beruházás földmunkáival érintett területen és annak puffer zónájában egy ismert, nyilvántartott régészeti lelőhelyet, a 16163 azonosító számú Onga – Állami

gazdaság kora-bronzkori temetőt találtak. A sír homokbányászat során került elő Kemenczei Tibor 1967-es helyszíni szemléje során. A lelőhely kérdőjeles elhelyezkedéssel került be a közhiteles adatbázisba.

Az akkor létező Nagymiskolci Állami Gazdaság tejtermelő telepének helyén jelenleg a Geo-Fríz Kft. telephelye működik, amelyet kelet felé egy új istállóval szeretnék bővíteni. A bővítési területet érinti az ismert fenti lelőhelyet.

A bejárás során kiderült, hogy a telep bővítési területét körbekerítették, területén gyeppel fedte. Ebből kifolyólag a puffer zónát lehetett vizsgálni. A teleptől délre őszi gabona fedte a területet, de korlátozottan kutatható volt. A felszínen némi recens szennyezettség mellett sok volt a folyami kavics jelenléte.

A telep keleti oldalán végig szántóterület volt, amelyet két részre lehetett osztani. Déli fele jól kutatható volt, míg északi fele a porszántás miatt korlátozottan kutatható volt. Ennek ellenére a teleppel egy vonalban, illetve attól északra őskori, késő-réz kori, vagy kora-bronzkori kerámiát lehetett gyűjteni. A kézzel formált egyszerű oldaltörödékek mellett kannelúrázott kerámia is előkerült. A bejárás során még egy obszidián töredék is előkerült. A lelőhelyet követve igyekeztünk megvizsgálni a teleptől északra eső területet is, de azt gyeppel fedte.

Az **új lelőhelyet Onga – Felső-erdő-dűlő** néven vettük fel. Nem zárható ki, hogy a 16163 Onga – Állami gazdaság lelőhely folytatásáról van szó, de a kettő között található nagy távolság miatt ez egyelőre nem jelenthető ki bizonyosan. A telep területén tervezett további kutatások erre talán választ fognak adni.

A terepbejárás során összesen kettő zacskó kerámialeletet gyűjtöttünk.

A vizsgált területet és az azonosított régészeti lelőhelyek ismert kiterjedését az Onga_hrsz0263-3_istallo_404512_TM01. sz. térképmellékleten ábrázoltuk, a térinformatikai állományok a digitális melléklet „Terinformatika” mappájában érhetők el.

2.3. Az értékvizsgálat eredményének összefoglalása

A régészeti értékvizsgálat során azonosított régészeti lelőhelyek:

Név:	Nyilvántartási szám:	Adatszerzés módja:	Pozíciója:
Onga – Állami gazdaság	16163	adatgyűjtés, terepbejárás	érintett
Onga – Felső-erdő-dűlő	Új lelőhely	adatgyűjtés, terepbejárás	érintett (telek szinten)

Az azonosított, illetve vizsgált régészeti lelőhelyek ismert kiterjedését az Onga_hrsz0263-3_istallo_404512_TM01. sz. térképmellékleten ábrázoltuk, a térinformatikai állományok a digitális melléklet „Terinformatika” mappájában érhetők el.

3. KUTATÁSI TERV

3.1. A változtatási szándékok ismertetése

Az Onga 0263/3 hrsz. alatti ingatlan tulajdonosa a Geo Fríz Kft. (3562 Onga, Bogsin tanya 0263/6 hrsz.). Az építető 1 db robotos istálló, 2 db gyűjtőakna építését, valamint a kapcsolódó trágyatechnológiai rendszer, és infrastruktúra kialakítását tervezi meglévő telephelyén.

A tervezett beruházás során a szarvasmarha tartási tevékenységhez közvetlenül kapcsolódó létesítményeket kíván a beruházó megvalósítani, ezzel szervesen kapcsolódik az ingatlan mellett található 0263/6 hrszú tehenészeti telep rendszeréhez. A fejlesztéssel a tejelő állatok korszerűbb, a mai állattjólétnek megfelelő méretű és kialakítású istállóba kerülnek, melyben elhelyezett fejőrobotok váltják fel a jelenlegi fejőházi fejési technológiát

Az építető 8 fejőrobotos termelő istálló, gyűjtőakna, és kapcsolódó trágyatechnológiai, valamint közmű létesítmények (trágya-csatorna, trágyavezetékek, csapadékvíz-elvezetés, térburkolatok) építését tervezi. Az új termelő istálló könnyűszerkezetes: monolit beton alaptesteken álló acél keretszerkezetek, erre hord a tetőfedés szerkezete.

A szarvasmarha tartás technológiai igényeinek megfelelően trágya utakat, pihenőboxokat, az épület hossz tengelyében egy etető utat, ezenkívül elkülönítő részt és 8 db fejőrobotot alakítunk ki, a tervlapokon ábrázolt módon. Az állatok a pihenőboxok közötti szabad területen szabadon jöhetnek-mehetnek, az etető útról pedig biztosítható a zavartalan, gépi takarmányozás.

A haránt irányú, IPE pillérből és IPE tartógerendából álló horganyzott acél keretállások jellemzően 5,00 m-ként (max. 6,00 m, helyenként 4,00 ill. 4,5 m) sorakoznak. A keret IPE szelvényű pillérből és gerendából áll, a keretek HEA (ingaoszlop) közbenső támaszokkal vannak ellátva.

Az épület 37,56 m szerkezeti fesztávú és 152,50 m szerkezeti hosszú, 29 db állásközzel.

A kialakítandó, 20 fokos lejtésű tetőfedést az IPE horganyzott acél keretgerendákra hosszirányban elhelyezendő Z szelvényű horganyzott acél szelemenezés tartja a közbenső pillér mezőkben.

Az egész épület felett színezett, műanyag bevonatos, horganyzott acél trapézlemez fegyverzetű szendvicspanel tetőfedés készül. Az épület közepén hosszirányban egy 5,40 m széles etetőút fut végig. Az emellett futó trágyautak 10 cm-el lejjebb találhatóak, mint az etetőút felső szintje. Az

etető út betonfelületét simítjuk, majd a két oldalán 1,20 – 1,20 m széles sávban műgyanta bevonattal látjuk el. Szintén műgyantás felületet kap az etető út és a tárgya út között futó 50 cm magas, monolit vasbeton etetőfal etető út felőli oldala valamint a felső része.

A trágyacsatorna monolit vasbetonból készül (belmérete: szélessége 60 cm; magassága változó; min. 80 cm). A trágyacsatorna fala és fenéklemeze 20 cm vastag monolit vasbetonból készül. A fenéklemez kialakítása lépcsőzetes. Az istállón belül a trágya összegyűjtését hidraulikus trágyakihúzó végzik, amelyek a trágyacsatorna trágya utaknál levő beömlő nyílásain keresztül a trágyacsatornába ürítik a keletkező trágyát.

A csatornába jutó trágyalé gravitációs úton csatlakozik az épület mellé tervezett gyűjtőaknába.

3.2. Örökségvédelmi hatáselemzés és az ERD II. fázisában javasolt lelőhely-diagnosztikai vizsgálatok meghatározása

A tervezési terület jelenleg beépítetlen, körbekerített, gyeppel fedett, az üzemelő telepen belül található.

A tervezett beruházási területen egy (**16163 azonosító számú Onga – Állami gazdaság**), annak puffer zónájában további egy régészeti lelőhelyet (**Új lelőhely, Onga – Felső-erdő-dűlő**) azonosítottunk. Nem zárható ki, hogy a két késő rézkori, kora bronzkori lelőhely egybe tartozik, de a kettő között található nagy távolság miatt ez egyelőre nem jelenthető ki bizonyosan. A telep területén tervezett további kutatások erre talán választ fognak adni.

A régészeti lelőhelyek a Kötv. alapján általános védelem alatt állnak. A Kötv. 19. § (2) szerint a régészeti örökség elemei eredeti helyzetükből csak régészeti feltárás keretében mozdíthatók el.

A beruházás tervezése során feltétlenül figyelembe kell venni a szükséges régészeti feltárások idő- és költségigényét.

A régészeti értékvizsgálat során, a tervezett beruházás földmunkái által érintett területen nem azonosítottunk olyan helyben megtartandó örökségi elemeket, amelyeket a Korm. R. 21. § (3) bekezdés alapján a földmunkával el kell kerülni.

Tekintettel arra, hogy a földmunkákról még nincsenek pontos műszaki adatok, de az előzetes paraméterek alapján mélyebb rétegeket is érinteni fognak, ezért további örökségvédelmi vizsgálatokat javasolunk elvégezni a beruházás területén, hogy megismerjük, illetve kizárhassuk a

beruházás megvalósulását megakadályozó kockázatokat. A terület kutatására, az azokat akadályozó tényezők elhárítását követően, továbbá az azoknak kedvező felszínborítottság mellett **próbafeltárás** elvégzése ajánlott a kockázati tényezők azonosítása és csökkentése érdekében. A nevezett vizsgálat adatai alapján lehet majd megállapítani a megelőző feltárás jellegét és mértékét.

A Korm. R. 39. § (2) bekezdése alapján próbafeltárásokra csak az akadályozó körülmények elhárulását követően kerülhet sor, régészeti munkavégzésre alkalmas állapotú területen, amelynek szempontjait a Korm. R. 34. § (3) bekezdése határozza meg. A feltárások megkezdése előtt a beruházónak el kell végeztetni a területen a fakitermelést, bozót- és egyéb növényzet irtását, az építési, bontási, vagy egyéb hulladék eltávolítását, a lőszer- és tűzszerészeti vizsgálatot és mentesítést, illetve az erről szóló minőségbiztosítási jegyzőkönyvet a feltárást végző intézménynek átadnia. Biztosítani kell a feltárandó terület megközelíthetőségét, ki kell jelölnie a közművezetéseket és köteles átadnia ezek leíró és térképes dokumentációját lehetőleg EOV-rendszerben készült állomány formájában.

A Korm. R. 36. § (2) bekezdés alapján a gépi és kézi földmunkát a régész irányítása mellett kell végezni, olyan *munkagép* (gumikerekes forgókotró, iszapoló vagy rézsúzó kanállal) alkalmazásával, amely alkalmas a régészeti jelenségek jelentkezési szintjén a régészeti tükörfelület kialakítására.

A szükséges próbafeltárásokat a régészeti rétegsor aljáig kell elvégezni (Kötv. 21. § (2)).

3.3. A javasolt lelőhely-diagnosztikai vizsgálatok költségkalkulációja

Vizsgálat típusa	Nettó egységár	Terület/Db	Kalkulált nettó költség*
<i>Próbafeltárás</i>	2 520 Ft/m ² pozitív eredmény esetén; 1 100 Ft/m ² negatív eredmény esetén	580 m ²	1.461.600 Ft
<i>Feltárási projektterv összeállítása</i>	50 000 Ft	db	50.000 Ft
Összesen	1.511.600 Ft + Áfa		

*Kötv. 19. § (4) alapján, a Korm. R. 8. mellékletében meghatározott hatósági egységárak szerint

A Kötv. 23/F. § 8a) alapján az ár nem tartalmazza a próbafeltárások elvégzéséhez szükséges gépi földmunka költségét!

A végleges költségbecslést a kivitelezési adatok pontosítása, a beruházás végleges megtervezése után lehet elvégezni, a megbízói adatszolgáltatás alapján.

A Kötv. 23/F. (8) értelmében az Előzetes régészeti dokumentáció készítésének teljes költségei nem haladhatják meg a beruházás teljes bekerülési költségének 0,35%-át, kivéve, ha a Beruházó ennél magasabb összeg megfizetését vállalja.

Az előzetes régészeti dokumentáció készítésének költsége a terepen végzett régészeti szaktevékenység mellett tartalmazza a végleges leletbefogadás, de nem tartalmazza a próbafeltáráshoz szükséges gépi földmunka, továbbá a munka- és balesetvédelmi szabályok betartásához szükséges műszaki feltételek biztosításának költségét.

A Kötv. 23/F. § (4) bekezdés alapján a nagyberuházáshoz kapcsolódó régészeti feltárással összefüggő rendelkezések alkalmazásában – tekintet nélkül a nagyberuházás szakaszolására – a beruházás teljes bekerülési költsége a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény 47-51. §-ában meghatározott tételek tervezett összege.

A beruházó nyilatkozata alapján, jelen projekt esetében a beruházás bruttó bekerülési költségének 0,35 százaléka: 2.548.310. Ft

3.4. A javasolt vizsgálatok elvégzésére jogosult intézmény megnevezése

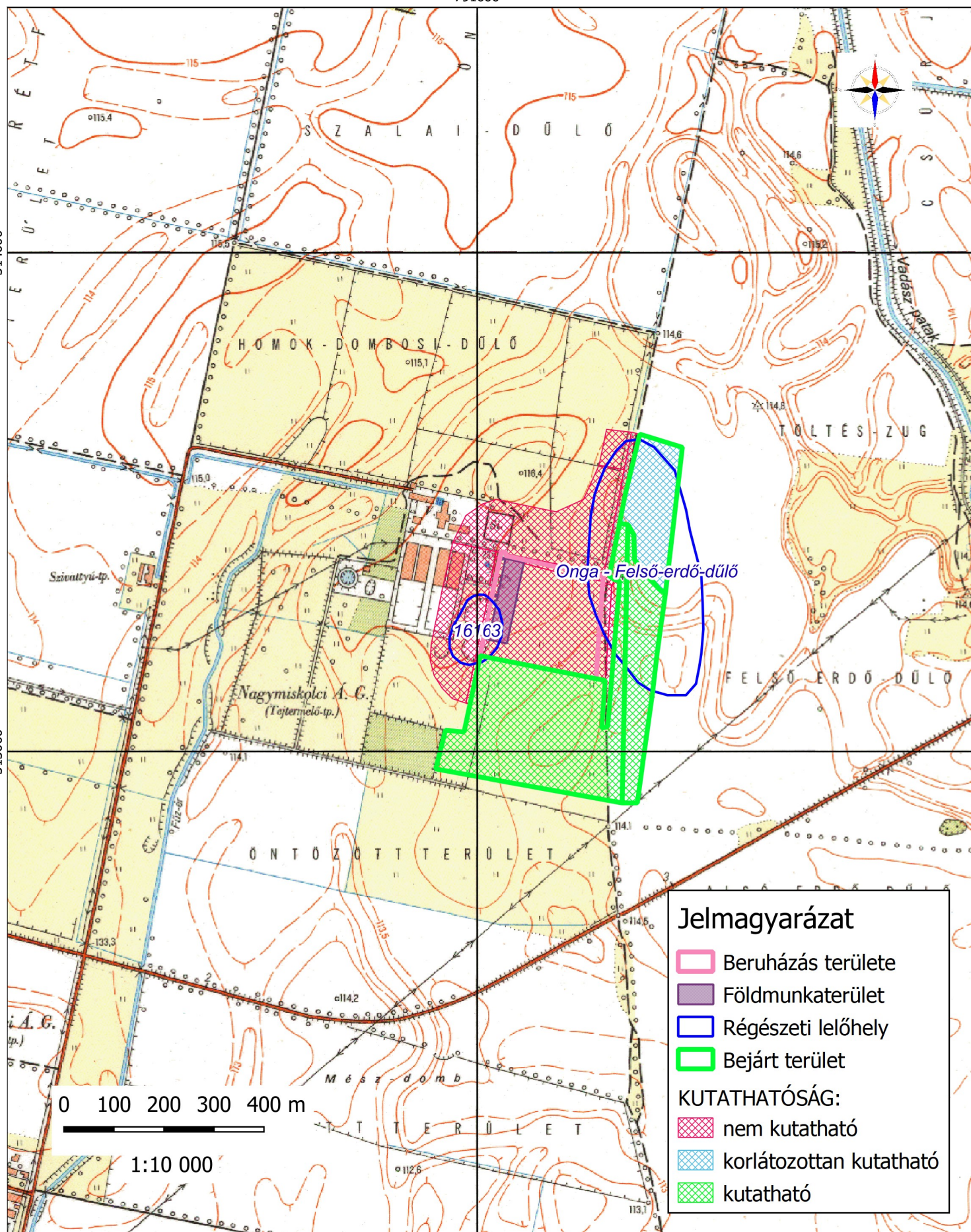
Az Előzetes régészeti dokumentációhoz kapcsolódó próbafeltárások és geofizikai kutatás elvégzésére, a Kötv. 23/C. § (3) bekezdés és a Korm. R. 3. § (3) alapján a Magyar Nemzeti Múzeum jogosult.

Nyíregyháza, 2022. március 02.

Lukács József

régész

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM

Onga, istálló építése 0263/3 hrsz. (404512)
 Előzetes régészeti dokumentáció
 TM01. térképmelléklet
 A régészeti adatgyűjtés és terepbejárás eredménye
 2022
 EOTR térképszelvény: 88-124

